

Foto: My Gillberg, Ronny Nilsson

Bakom programmet Percussion

I vår serie Tema lördag står denna gång slagverket i fokus. Det föll sig naturligt då vi på ett tidigt stadium bestämde oss för att göra Grubers *Rough Music*, fulla av entusiasm som vi var efter hans förra besök. Slagverket har genom musikhistorien haft varierande roller. Det har gått från att vara en del av det rytmiska skiktet i en komposition, till att bli en avgörande faktor i färgläggningen av klangen som i Markevitch musik. Det kan också bli betydelsebärande i sig själv, som i slagverkskonserten *Rough Music*. I *Wellingtons seger* har det en ovanligt stor plats för sin tid, men då är dess roll inte direkt musikalisk utan snarare en målände effekt.

Många känner kanske igen namnet Igor Markevitch som en av Stockholmsfilharmonikernas chefdirigenter i det förflutna. Faktum är att han också var tonsättare. Kanske var han något före sin tid (eller i alla fall klart influerad av den modernism som växte fram mellan kriget), i en eklektisk men personlig riktning som sedan blev bortglömd. Hans musik börjar få en revival, och den *Nya tiden* passar väl in i ett program som belyser slagverket.

Varmt välkommen hälsar
Lennart Stenkvist VD

MALMÖ SYMFONIORKESTER www.mso.se

PERCUSSION

Lördag 24 november kl 15.00
2007/2008

MALMÖ SYMFONIORKESTER
HK GRUBER dirigent
BO HÅKANSON slagverk
Håkan Rudner konsertmästare

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827)
Wellingtons seger (14')

HK GRUBER (1943)
Rough Music, slagverkskonsert (1982–83) (26')

1 - *Toberac*
2 - *Shivaree*
3 - *Charivari – Pour Henri Sauguet,
au tombeau de Monsieur le Pauvre*

PAUS

JOHN ADAMS (1947)
Slonimsky's Earbox (1996) (14')

IGOR MARKEVITCH (1912–1983)
Den nya tiden (1937) (29')

1 - *Ouverture*
2 - *Adagio*
3 - *Hymne*

Konserten spelas in
av Sveriges Radio P2

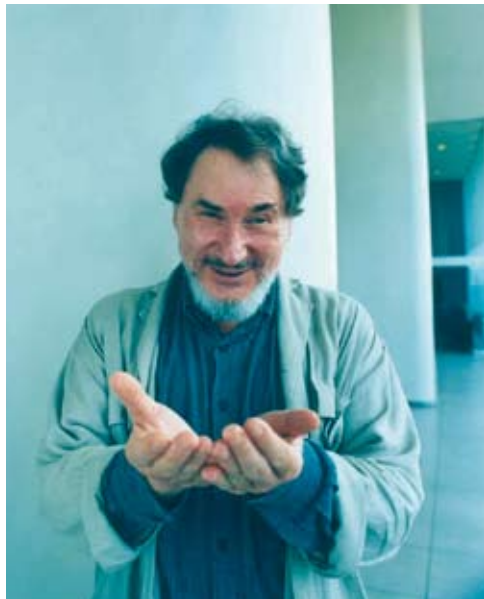

HK GRUBER dirigent

Heinz Karl Gruber (f 1943) kallar sig kort och gott för HK Gruber. Han är Österrikes bad boy som gör allt för att rasera det tunga österrikiska arvet, men han gör det med smittande charm och djup kärlek till musiken. Han är omtyckt av många och räknas till efterkrigstidens mest betydelsefulla musiker och dirigenter. Många har försökt sätta etiketter på honom, t ex neo-romantiker, neo-expressionist, neo-tonal... men han förblir gåtfull. Hans ironiska stringens och svarta humor är det dock ingen som tar fel på.

Som barn var HK Gruber medlem i Wiens berömda gosskör Wiener Sängerknaben. Senare studerade han kontrabas vid musikhögskolan i Wien och blev så småningom medlem i die reihe, en ensemble som helt ägnade sig åt samtida musik. Åren 1969 till 1988 tjänstgjorde han i kontrabasstämman i Österrikes radiosymfoniker. I slutet av 1960-talet började han också dirigera och framträda som sångare och skådespelare i egna ensemblen MOB art and tone ART, som han bildade tillsammans med tonsättarna Kurt Schwertsik och Otto Zykan. Den internationella karriären tog fart 1978 då Sir Simon Rattle och Royal Liverpool Orchestra uruppförde hans verk Frankenstein!! som sedan dess har spelats över hela världen.

I dag har Gruber många roller: som tonsättare, dirigent, chansonnier och kontrabasist. Som tonsättare knyter han ihop 1900-talet med referenser till andra wienskolan, folkmusik, kabaré, Beatles, Kurt Weill och Stravinskij. Han har skrivit trumpetkonserten Aerial till Håkan Hardenberger, två violinkonserter till Ernst Kovacic, en cellokonsert till Yo-Yo Ma och slagverkskonserteren Rough Music till Evelyn Glennie. Därutöver har han komponerat ett antal kammarverk, orkesterverk och operor. Bland hans mer dramatiska verk finns Gomorra som hade premiär 1993 på Wiener Volksoper, Gloria von Jaxtberg (a pigtale) som spelades för första gången 1994 vid Huddersfield Contemporary Music Festival samt Herr Nordwind som uruppfördes på Opernhaus Zürich 2005.

Hans stora passion för Kurt Weills och Hans Eislers musik, gör att han allt som oftast framför den. Som sångare har han prisats för sina inspelningar av Weill, men han sjunger även sånger av Arnold Schönberg, Pierrot Lunaire, Maxwell Davies och Mauricio Kagel.

HK Gruber dirigerar regelbundet orkestrar och ensembler på olika håll i världen. Särskilt starka band har han knutit med BBC Philharmonic, filharmonikerna i Rotterdam, Ensemble Modern i Frankfurt, London Sinfonietta och Svenska Kammarorkestern i Örebro. Under 2008 kommer ett nytt verk för trumpet och kammarorkester, som han skrivit för Håkan Hardenberger och Amsterdam Sinfonietta. Dessutom planerar denne mycket energiske och mångfacetterade gigant en ny konsert för slagverk, specialskrivna för Martin Grubinger.

ANDERS HOLDAR programvärd

Anders Holdar är en av sex medlemmar i Kroumata, en av världens bästa slagverksensembler. Den bildades i Stockholm 1978 och Anders har varit med sedan starten. Innan dess studerade han vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, på musikhögskolan i Würzburg samt vid Ecole de Musique i Paris.

Med outtröttlig energi, intresse, nyfikenhet och glödande passion har han och Kroumata uruppfört över 200 verk och spelat in 19 skivor. Utöver det har de framträtt på scener över hela världen och har även syns i TV, hörts i radio och gett skol- och familjekonserter. Som en del av den svenska slagsverkseliten har han tagit emot flera priser, medverkat i otaliga festivaler och andra musikaliska sammanhang.

Anders Holdar är också huvudlärare vid SMI, Stockholms Musikpedagogiska Institut och har vid sidan av sina musikaliska uppgifter ansvar för Capitol, Kroumatas hemmascen på St Eriksgatan i Stockholm.

Foto: Dag Sundberg

BO HÅKANSON slagverk

Slagverk har fascinerat Bo sedan tidig ålder. Vid första miniuppspelet för sin lillasyster av den egenkomponerade biten Svampen Jörgen, föddes dessutom en liten början till förståelse av det melodiska slagverket. Genom kommunala musikskolan och Musikhögskolan i Malmö fick Bo sedan åtskilligt fler tillfällen att utvecklas och att ge sig hän på de många instrumenten i slagverksfamiljen.

Under studietiden fick han tjänst som soloslagverkare i Norrköpings Symfoniorkester. Han lämnade dock denna när Malmö SymfoniOrkester 1995 erbjöd honom en tjänst som alternerande pukist och slagverkare.

Förutom orkesterspel med många av landets symfoniorkestrar, storband och sceniska uppsättningar spelar Bo gärna kammarmusik. T ex är slagverksensemble något som ligger honom varmt om hjärtat, vilket också resulterat i två utmärkelser med första pris i International Percussion Competition Luxembourg 1992 och 1999. Han är också intresserad av afrikanskt trumspel och aktiv i många andra sammanhang, bl a med Ensemble Ars Nova, Malmö Barockorkester, Round Midnight Big Band, Dan/Gullan Bornemark och Bohlin/Sjunnesson kapell.

Hos MSO har Bo gjort solistuppträdanden både i kammarmusikserien och med orkestern. Senast var tillsammans med sin lärare Lennart Gruvstedt, i verket Fractured Lines av Mark Anthony Turnage. Det spelades säsongen 2003/04 samt under orkesterns Sverigeturné våren 2005.

Att få spela med HK Gruber, en av de mest intressanta kompositörerna i världen just nu - och att dessutom få framföra hans musik i Malmö - är ett fantastiskt spännande uppdrag, tycker Bo.

Fotograf: studio e

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Wellingtons seger

Beethoven hedrade sin tids krigshjältar med storslagna verk. Bl a tillägnade han Napoleon sin tredje symfoni, *Eroica* (1804). Napoleon fick dock se sin tillägnan indragen samma år efter att han låtit utropa sig till kejsare av Frankrike, en självförhävelse som väckte Beethovens ilska. Upprinnelsen till *Wellingtons seger* (1813) var greve Wellingtons krigsframgångar mot fransmännen vid Vitoria i Spanien tidigare samma år. I december dirigerade Beethoven själv uruppförandet i Wien vid en konsert där han också uruppförde sin sjunde symfoni. Instrumentationen i *Wellingtons seger* upptar bland annat sex trumpeter, tre tromboner och en rejält utbyggd slagverksarsenal. Den för wienklassicisterna vanliga och mer modesta besättningen blev således rejält utökad för denna specialkomposition.

HK GRUBER

Rough Music, slagverkskonsert

Gruber är en mångsidig musiker. Vi känner honom som dirigent, humoristisk vältalare, stilbildare, stilblandare, interpretatör av egen musik och "chansonnier" eller recitatör/sångare. Han har framträtt i en rad speciella verk av vilka hans osannolika *Frankenstein!!* (1976-77) måste anses vara ett av de mest spektakulära. Under många år var Gruber kontrabasist i radiosymfonikerna i Österrike och det var i denna orkester som han så småningom fick frågan av orkesterns slagverkare om han ville skriva en slagverkskonsert. Gruber, vars tonspråk är starkt förankrat i harmonik och melodik, tvekade först inför uppgiften att skriva för så utpräglat rytmiska soloinstrument men efter att ha formulerat rytmiska och metriska teman eller signaler som han kallar dem, såg han alltfler mönster för hur verket skulle kunna växa i dialog mellan solist och orkester. Den inledande satsen är den enklaste av de tre, både strukturellt, uttrycksmässigt och instrumentalt. Marimban inleder konserten ensam men efter några takter skönjer man orkesterackompanjemanget som snart tar upp marimbans fragmentariska motiv. Solisten övergår till vibrafonen efter ett tag men återvänder till marimban innan satsens slut. I andra satsen sätts de icke tonhöjdsbestämda slagverksinstrumenten i fokus och lyssnaren får stifta bekantskap med solistens spel på tomtom, cymbaler, virveltrumma, hi-hat, bastrumma, koklockor, tamburin och bongos! I sista satsen, som Gruber beskriver som den mest konkreta av de tre, stegas musiken efterhand fram till en höjdpunkt som följs av ett fridfullt slut där verkets inledande melodiska tema kommer tillbaka. Marimban dominerar till en början solostämman men pukorna får en alltmer ledande roll och avbryts endast då och då av koklockor, vibraslap och sirenhorn!

©Rolf Martinsson

JOHN ADAMS

Slonimsky's Earbox

John Adams berättar att inledningstakterna i Igor Stravinskijs *Näktergalens sång* (1917) stod som modell för *Slonimsky's Earbox*. Det var den koloristiska orkesterbehandlingen i Stravinskijs verk i kombination med de modala skalorna och melodierna som fascinerade Adams. Men han skulle snart hitta ännu en viktig källa till inspiration för *Slonimsky's Earbox*, nämligen den person vars namn ingår i titeln. Verket är en hyllning till Nicholas Slonimsky som skrev flera böcker om musik och som skapade och utvecklade egna melodiska mönster och modeller i boken *The Thesaurus of Scales and Melodic Patterns* (1947). Redan i Adams *Chamber Symphony* (1992) finns influenser från Slonimskys modeller. Många av Adams verk kännetecknas av minimalistiska idéer och kopplingar där själva upprepningen i sig är den bärande idén. Detta är tydligt märkbart i kvällens verk även om man här upplever en utveckling från hans tidigare verk som *The Chairman Dances* (1985) och *Short Ride in a Fast Machine* (1986).

Foto: Deborah O'Grady

© Rolf Martinsson

IGOR MARKEVITCH

Den nya tiden

Igor Markevitch föddes ungefär samtidigt som Igor Stravinskijs *Våroffer* (1911-13) hade sin urpremiär i Paris. Staden Paris kom att bli viktig även för Markevitch som under 1930-talet var en av centralfigurerna i musiklivet där. Redan vid 16 års ålder fick han en pianokonsert beställd av den ryske koreografen Sergej Djagilev, som var känd inte minst för sitt samarbete med just Stravinskij. Det är därför inte överraskande att Markevitchs musik visar visst släktskap med Stravinskijs musik. Även hos Markevitch är rytmiken och den färgrika instrumentationen bärande element och en del av hans partitur uppvisar också ett för tiden originellt och modernistiskt tänkande med användande av kvartstoner och minimalistiska tekniker. I

Le Nouvel Âge (Den nya tiden), som komponerades 1938, använder Markevitch många olika slagverksinstrument samt piano och celesta vilket ger en färgrik orkesterklang. Upphovsmannen själv dirigerade urupförandet med Warszawa-filharmonikerna 1938. Den första av de tre satserna börjar överraskande med 16 tacters stråkmusik i pianissimo. Därefter släpps hela orkesterartilleriet loss i fortissimo. Andra satsen skapar en fin kontrast med sin svaga dynamik och lugna karaktär innan tredje satsens fyrverkeri avslutar verket. Efter andra världskrigets slut tog Markevitchs intresse för dirigering över helt och han hade under en tid bl a permanent engagemang som dirigent i Stockholm.

© Rolf Martinsson

